

کاریگہری ھەلبژاردنەکانی ئەمریکا لەسەر وڵاتە نەوتییەکان

20-07-2020

نووسەرەکان

ناوەندی لیکۆڵینەوێ رووداو

کورتە : ھەفتەی رابردوو 23 وڵاتی بەرھەمھێنەری نەوتی ئەندام لە ئۆپێک و دەرەوێ ئۆپێک، پابەندبوونیان بە رێککەوتنێکی میژوویی نیوانیان دووپاتکردووە بۆئەوێ روژانە 7.7 ملیۆن بەرمیل نەوت لە بازاردا کەمبکەنەوێ. درێژەپێدان بەم رێککەوتنە، ھەناسە و وچانیکی کاتی داھە وڵاتە نەوتییەکان، چوونکە نرخێ نەوتی برینتی لەسەر وێ 40 دۆلارەوێ جێگیرکرد.

عومەر ئەحمەد |

هەفتەى رابردوو 23 وڵاتى بەرھەمھێنەرى نەوتى ئەندام لە ئۆپېك و دەرەوھى ئۆپېك، پابەندبوونيان بە رێككەوتنىكى مېژوووى نېوانيان دووپاتكردەوھە بۆئەوھى رۆژانە 7.7 ملیۆن بەرمیل نەوت لە بازاردا كەمبەكەنەوھە. درژەپېدان بەم رێككەوتنە، ھەناسە و وچانێكى كاتى داھە وڵاتە نەوتىيەكان، چوونكە نرخى نەوتى برىنتى لەسەررووى 40 دۆلارەوھە جېگىركرد. جېگىربوونى نرخى نەوت، بەتايبەتى لەم كاتانەدا كە ھەريىمى كوردستان سەرقالى دانووستاندنە لەگەڵ حكومەتى فېدرالى زۆر گرنگە. سەبارەت دۆخى ئابوورى خۆى، ھەريىمى كوردستان لەبەردەم دوو بژاردەداھە؛ يەكەم بژاردە رادەستكردنى ھەموو داھاتەكانىيەتى بە داھاتى نەوتىيەوھە بە بەغدا لە بەرامبەر وەرگرتنى پارەيەك كە بەشى ھەموو مووچەى مووچەخۆرانى ناكات. بژاردەى دووھەمىش جېبەجېكردن و قوولكردنەوھەى چاكسازىيە دارايىيەكانە لە ھەموو كەرتىكدا، بۆ ئەوھى بتوانىت لەرېگەى داھاتى نەوت و داھاتى ناوخۆوھە بودجەى پېويستى خۆى داينىبات.

پېشبينىدەكرىت ھاوپەيمانى ئۆپېك پلەس كە لە 23 وڵاتى بەرھەمھێنەرى نەوتى ئەندام لە ئۆپېك و دەرەوھى ئۆپېك پېكھاتوون، لانيكەم تاوھكو كۆتايى ئەمسال و چارەكى يەكەمى سالى داھاتو سەركەوتو بۆت لە سەقامگىركردنى بازارى نەوت و نرخەكانى نەوت و لەو ماوھەشدا نرخ لە ئاستىكى ھەرچەندە نزم، بەلام گونجاودا بىمىنەوھە.

ھەريىمى كوردستان رۆژانە نزيكەى 400 ھەزار بەرمیل نەوت ھەناردەدەكات و دەتوانىت لەرېگەى داھاتى نەوتەوھە نيوھى ئەو پارەيەى كە پېويستە بۆ داينىكردنى مووچە بەدەستبھيىننىت، ھەروھەا نيوھەكى ديكەش لەرېگەى داھاتى نيوخۆ و چاكسازىيە بئەرەتيە ئابوورىيەكانەوھە كۆبكاتەوھە. بەلام ئەمە كۆى چيروكەكە نىھ، ھيشتا ئەگەر و رووداوى ديكە لەدەرەوھى دەسەلاتى حكومەتى ھەريىمى كوردستان ھەن كە دەتوانن بازارى نەوت رووبەرووى ناجىگىرى و داھەزىن بكەنەوھە. يەكێك لەو رووداوانە كە ئىستا ئەگەرى زياتر بووھ، سەركەوتنى جۆ بايدن، كاندىدى ديمۆكراتەكانە لە ھەلبژاردنى سەروكايەتى ئەمريكا كە چاوھەرواندەكرىت لە مانگى 11 ي ئەمسالدا بكرىت.

كەمبوونەوھى ژمارەى لاھەنگرانى دۆنالد ترەمپ و بەرزبوونەوھى دەنگى جۆ بايدن، كاندىدى ديمۆكراتەكان بەگوێرەى ھەندى لە راپرسىيەكان، ئەگەرى ئەوھى ھيئاوھتە ئاراوھە كە رەنگە كاندىدى ديمۆكراتەكان لە ھەلبژارنى سەروكايەتى ئەمريكا سەربەكەوېت.

ئەمە ئەو ئەگەرەيە كە دەتوانىت ناپاستەوخۆ كارىگەرەيەكى گەورە لە بازارى نەوت درووستىبات. دواى ھاىتە سەركارى دۆنالد ترەمپ، نزيكەى 4 ملیۆن بەرمیل نەوتى ئىران و شەنزۆيلا لە بازاردا نەما، بەلام ئەگەر جۆ بايدن سەربەكەوېت، بە ئەگەرى زۆر كەنالىكى دانووستاندن لەگەڵ ئەو دوو وڵاتە دەكاتەوھو رېگە بە لادانى ھەندى لە گەمارۆكانى سەر ئىران و شەنزۆيلا دەدات و ئەو دوو وڵاتە دەگەرپنەوھە بۆ بازارى نەوت. سەرەپاى ھەولەكانى ھاوپەيمانى ئۆپېك پلەس، سەركەوتنى جۆ بايدن دەتوانىت لە كارىگەى رېككەوتنەكەيان كەمبەكەوھە بازار لە نەوتى ئىران و شەنزۆيلا پركاتەوھە.

بۆ نموونە ئەگەر ئىران ئامادە بۆت بگەرپنەوھە بۆ دانووستاندن، ئەگەرى دەستخستنى رېككەوتنىكى نوېى ئەتۆمى لەگەڵ ئەو وڵاتە لەبەرامبەر سووككردنى سزا ئابوورىيەكان ھەيە كە دەبۆتە ھۆكار بۆ بووژانەوھى كەرتى نەوت و ھەناردەكردنى نەوتى ئىران كە ئىستا بۆ نزيكەى 100 ھەزار بەرمیل لە رۆژىكدا داھەزىوھە.

جۆ بايدن لە بابەتىكدا كە مانگى چوارى ئەمسال لە گوڤارى فۆرىن ئەفەيرز بىلاوى كردەوھە دەلۆت: "دەبۆت تاران بۆ ناو رېككەوتنى ئەتۆمى بگەرپنەوھە و بە مەرجەكانى ناو رېككەوتنەكە پابەند بۆت. ئەگەر وابكات، ئىمەش دەگەرپنەوھە بۆ رېككەوتنەكە و رۆلى دىپلۇماسى لەگەڵ ھاوپەيمانىكانمان بەھيژتر دەكەين. ھاوكات لە رووبەرووبوونەوھى كارە تىكەدەرەكانى ئىران لە ناوچەكەشدا بەردەوام دەبين."

پېشبينىكراوھە كە لە سالى 2021 و سالى 2022 دا خواست بۆ نەوتى خاوە بۆ سەر ئاستەكانى پېش سەرھەلدانى قەبرانى تەندروستى كۆرۇنا بگەرپنەوھە و رېك لەوكاتانەشدا كە پېشبينى بەرزبوونەوھى نرخى نەوت دەكرىت، ئەگەرەھەيە كە نەوتى ئىران و شەنزۆيلا و تەنانەت لىبىاش بۆ بازارى نەوت بگەرپنەوھە.

ئەگەرى بردنەوھى جۆ بايدن، تەنيا بەرھەمھێنەرانى نەوتى وەك ھەريىمى كوردستانى نىگەران نەكردوھە، بەلكو كۆمپانيا نەوتىيەكانى نيوخۆى ئەمريكاشى شىرەزە كردوھە. لە راپرسىيەكدا، 71٪ ي كۆمپانيا نەوتىيە ئەمريكايەكان، سەركەوتنى جۆ بايدنيان وەك گەورەترىن ھەپەشەى سەر كۆمپانياكانيان ناوھەد كردوھە.

سىياسەتەكانى جۇ بايدن لەبوارى وزە، ھەپەشە بۇ پەرەپىدانى كەرتى وزەى ئەمريكا و ناوچەكانى دىكەى جىھان درووستدەكات. بەئەگەرى زۆر، بايدن دواى ھاتنەسەركار، قەبارەى بەرھەمھىنانى نەوت لە ئەمريكا سنوورداردەكات و ھىندە ياسا و رىساي جۇراوجۇر بۇ پاراستنى ژىنگە دەچەسپىنىت كە كارى كۇمپانيا نەوتىيەكان ئەستەم دەكات.

زۆركەس لەنئوخۇى ئەمريكا نىگەرانن لەوہى كە بايدن كەرتى نەوت و گاز بكاٹە قوربانى بۇ ژىنگە. لە راستىدا بايدن پىشنىيازى كردووہ لە ماوہى ۴ سالى سەرۇكاىەتییە گریمانەییەكەیدا، 2 تریلیۆن دۇلار خەرجبكرىت بۇ ئەوہى ئامانجەكانى وزەى پاك لە ئەمريكا بەدىبىت.